

Edicija Opštih komentara Komiteta za prava deteta UN

Užički centar zaprava deteta, u saradnji sa organizacijama koje rade sa decom i zadecu, započinje rad na izradi edicije Opštih komentara Komiteta za prava deteta UN. Ova važna inicijativa i sveobuhvatna analiza realizuju se u okviru projekta „Prava deteta su ljudska prava“ koji podržava Delegacija Evropske unije, a sprovodi Užički centar za prava deteta.

Rad na opštim komentarima sprovodiće **prof. dr Nevena Vučković Šahović**, istaknuta ekspertkinja u oblasti prava deteta i ranija članica Komiteta za prava deteta UN. Njeno jedinstveno stručno iskustvo garantuje najviši nivo kvaliteta i terminološke usklađenosti prevoda sa domaćim pravnim sistemom.

Šta su opšti komentari?

Ugovorna tela za ljudska prava Ujedinjenih nacija objavljuju svoja tumačenja odredaba međunarodnih ugovora u formi opštih komentara (**General Comments**) ili opštih preporuka (**General Recommendations**). Ovi dokumenti predstavljaju autoritativno tumačenje sadržaja prava garantovanih međunarodnim ugovorima i obaveza država koje su te ugovore ratifikovale.

Opšti komentari obuhvataju širok spektar tema. Njima se tumače pojedina prava, poput prava na život ili prava na obrazovanje, ali i pitanja od značaja za primenu ugovora u celini, kao što su nacionalne institucije za ljudska prava, prava osoba sa invaliditetom, zaštita od nasilja ili prava manjina.

Komitet za prava deteta Ujedinjenih nacija od 2001. godine usvaja opšte komentare kojima tumači odredbe Konvencije o pravima deteta i pruža smernice državama o zakonodavnim, administrativnim, socijalnim, obrazovnim i drugim merama koje je potrebno preduzeti radi pune primene Konvencije. Do danas je usvojeno 26 opštih komentara, koji se bave najvažnijim pitanjima ostvarivanja prava deteta, uključujući pravo na obrazovanje, pravo deteta da bude saslušano, zaštitu od nasilja, prava dece sa invaliditetom, dečju pravdu, digitalno okruženje i klimatske promene.

Izvor za razumevanje međunarodnih standarda

Opšti komentari predstavljaju jedan od najvažnijih izvora za razumevanje međunarodnih standarda ljudskih prava. Komitet za prava deteta redovno upućuje države da ih koriste pri izradi zakona, javnih politika, strategija i programa, a na njih se poziva i prilikom ocenjivanja usklađenosti nacionalnih sistema sa obavezama koje proizlaze iz Konvencije.

Zašto je potrebno prevesti i unaprediti prevode opštih komentara?

Republika Srbija je ratifikovala Konvenciju o pravima deteta i obavezala se da obezbedi njenu delotvornu primenu. To podrazumeva da stručnjaci koji učestvuju u ostvarivanju prava deteta – sudije, tužioci, advokati, zaposleni u organima uprave, prosvetni radnici, socijalni radnici,

istraživači i organizacije civilnog društva – imaju pristup relevantnim međunarodnim standardima na jeziku koji mogu nesmetano koristiti u svakodnevnom radu.

Međutim, značajan broj opštih komentara Komiteta za prava deteta nikada nije preveden na srpski jezik, dok su neki postojeći prevodi zastareli, terminološki neujednačeni ili nedovoljno prilagođeni stručnom korišćenju. Posledica toga je ograničena primena međunarodnih standarda u zakonodavstvu, javnim politikama i profesionalnoj praksi.

Prevođenje, stručna redakтура i sistematizacija opštih komentara predstavljaju važan korak ka unapređenju primene Konvencije o pravima deteta u Srbiji. Time bi se omogućila šira dostupnost međunarodnih standarda, unapredio kvalitet stručnog rada i doprinelo doslednijem ostvarivanju prava deteta u praksi. Poseban značaj ima činjenica da se među novijim opštim komentarima nalaze dokumenti koji se bave savremenim izazovima kao što su digitalno okruženje, klimatske promene, migracije i pristup pravdi, a koji još uvek nisu dovoljno poznati niti dostupni stručnoj javnosti u Srbiji.

Polazna ideja nove edicije

Konvencija o pravima deteta predstavlja osnovni međunarodni ugovor u oblasti prava deteta, dok Opšti komentari Komiteta za prava deteta objašnjavaju kako njene odredbe treba razumeti i primenjivati u praksi. Iako imaju veliki značaj za zakonodavstvo, javne politike i svakodnevni rad sa decom, Opšti komentari su u Srbiji nedovoljno dostupni na srpskom jeziku, a još ređe predstavljeni na način razumljiv različitim grupama korisnika.

Cilj edicije: Pristupačnost i primenljivost

Cilj edicije je da obezbedi kvalitetne prevode najvažnijih Opštih komentara Komiteta za prava deteta i da ih učini pristupačnim, razumljivim i praktično upotrebljivim za sve koji rade sa decom ili donose odluke koje utiču na njihov život. Ova edicija predstavlja izuzetno važno sredstvo za rad svih organizacija koje rade sa decom i za decu.

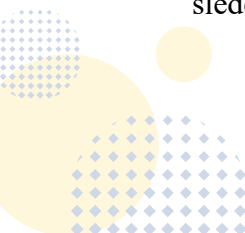
Kome je edicija namenjena?

Publikacije i prateći materijali u okviru edicije kreirani su i prilagođeni širokom krugu korisnika:

- roditeljima i porodicama
- nastavnicima, vaspitačima i stručnim saradnicima
- studentima prava, pedagogije, psihologije, socijalnog rada i svim drugim zainteresovanim studentima
- sudijama, advokatima, tužiocima i drugim pravnicima
- donosiocima odluka i državnim organima
- organizacijama civilnog društva
- samoj deci i mladima, kroz posebno prilagođena izdanja.

Struktura svakog izdanja

Kako bi se obezbedila maksimalna upotrebna vrednost, svaka pojedinačna sveska edicije imaće sledeću strukturu:

1. **Zvaničan prevod** Opšteg komentara.
2. **Vodič za čitanje Opšteg komentara** – pregled ključnih poruka, praktičnih implikacija i najvažnijih pitanja za razumevanje dokumenta.
3. **Vodič za decu** – prilagođena verzija namenjena adolescentima, napisana razumljivim jezikom i zasnovana na svakodnevnom situacijama.
4. **Preporuke za dalje čitanje** – relevantni članci Konvencije, drugi Opšti komentari, međunarodni dokumenti, literatura i sudska praksa.

Posebna vrednost edicije: Spajanje teorije i prakse

Edicija nije samo zbirka prevoda. Njena dodatna vrednost je povezivanje međunarodnih standarda sa njihovom primenom u praksi. Vodiči objašnjavaju zašto je određen Opšti komentar važan, kako ga tumačiti i na koji način može doprineti unapređenju prava deteta u svakodnevnom radu institucija, škola, porodica i zajednice.

Naslovi prvih izdanja koja će se prva razmatrati

U okviru edicije, rad započinjemo sa grupom dokumenata koji pokrivaju ključne oblasti prava deteta. ***Prva izdanja koja će se razmatrati i objaviti su:***

- Opšti komentar br. 1 – Ciljevi obrazovanja (***čije izdanje uskoro sledi!***)
- Opšti komentar br. 9 – Prava deteta sa invaliditetom
- Opšti komentar br. 12 – Pravo deteta da bude saslušano
- Opšti komentar br. 13 – Pravo deteta na zaštitu od svih oblika nasilja
- Opšti komentar br. 14 – Najbolji interesi deteta
- Opšti komentar br. 20 – Ostvarivanje prava deteta tokom adolescencije
- Opšti komentar br. 25 – Prava deteta u digitalnom okruženju.

Vizija: Zajednički jezik o pravima deteta

Namena ove edicije nije samo da prevede međunarodne dokumente, već da doprinese stvaranju zajedničkog jezika o pravima deteta u Srbiji. Kada su međunarodni standardi predstavljeni jasno, razumljivo i prilagođeno različitim čitaocima, oni postaju stvarni alat za unapređenje zakona, politika, stručne prakse i svakodnevnog života dece.

Mogućnosti daljeg razvoja platforme

Edicija može biti dopunjena elektronskim izdanjima, infografikama, kratkim vodičima za roditelje i nastavnike, nastavnim materijalima za škole, kao i povezivanjem sa relevantnom praksom međunarodnih i domaćih sudova. Time bi nastala otvorena platforma koja bi se mogla redovno dopunjavati novim Opštim komentarima i primerima dobre prakse.

Sveobuhvatni pregled svih opštih komentara Komiteta za prava deteta UN. Kako biste stekli potpun utisak o širini tema i razvoju međunarodnih standarda, u nastavku donosimo hronološki prikaz svih do sada usvojenih opštih komentara:

- Opšti komentar br. 1 (2001) – Ciljevi obrazovanja
- Opšti komentar br. 2 (2002) – Uloga nezavisnih nacionalnih institucija za ljudska prava u unapređenju i zaštiti prava deteta
- Opšti komentar br. 3 (2003) – HIV/AIDS i prava deteta
- Opšti komentar br. 4 (2003) – Zdravlje i razvoj adolescenata u kontekstu Konvencije o pravima deteta
- Opšti komentar br. 5 (2003) – Opšte mere za sprovođenje Konvencije o pravima deteta
- Opšti komentar br. 6 (2005) – Postupanje prema deci bez pratnje i razdvojenoj od roditelja van zemlje porekla
- Opšti komentar br. 7 (2005) – Ostvarivanje prava deteta u ranom detinjstvu
- Opšti komentar br. 8 (2006) – Pravo deteta na zaštitu od telesnog kažnjavanja i drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja
- Opšti komentar br. 9 (2006) – Prava dece sa invaliditetom
- Opšti komentar br. 10 (2007) – Prava deteta u maloletničkom pravosuđu
- Opšti komentar br. 11 (2009) – Prava dece pripadnika autohtonih naroda prema Konvenciji o pravima deteta
- Opšti komentar br. 12 (2009) – Pravo deteta da bude saslušano
- Opšti komentar br. 13 (2011) – Pravo deteta na zaštitu od svih oblika nasilja
- Opšti komentar br. 14 (2013) – Pravo deteta da njegov najbolji interes bude od prvenstvenog značaja
- Opšti komentar br. 15 (2013) – Pravo deteta na najviši mogući standard zdravlja
- Opšti komentar br. 16 (2013) – Obaveze država u vezi sa uticajem poslovnog sektora na prava deteta
- Opšti komentar br. 17 (2013) – Pravo deteta na odmor, slobodno vreme, igru, rekreaciju, kulturni život i umetnost
- Opšti komentar br. 18 (2014) – Zajednička opšta preporuka CEDAW br. 31
- Opšti komentar CRC br. 18 o štetnim praksama
- Opšti komentari br. 19–23 (2016–2017) – Javno budžetiranje za prava deteta; prava adolescenata; deca u uličnoj situaciji; opšti principi u kontekstu migracija; obaveze država prema deci u međunarodnim migracijama
- Opšti komentar br. 24 (2019) – Prava deteta u sistemu dečje pravde
- Opšti komentar br. 25 (2021) – Prava deteta u digitalnom okruženju
- Opšti komentar br. 26 (2023) – Prava deteta i životna sredina, sa posebnim osvrtom na klimatske promene
- Opšti komentar br. 27 (u pripremi / nacrt) – Pravo deteta na pristup pravdi i delotvornom pravnom leku